

Research Paper

Analysis of the human basic psychological needs' theories: A meta-theory approach

Babak Sohrabi¹, Hamidreza Yazdani², Ali Rajabzadeh³, Hamed Mahjoub⁴

1. Professor, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, College of Farabi, University of Tehran, Qom, Iran.

3. Professor, School of Management and Economics, Tarbiat Modares University, Terhan, Iran.

4. Ph.D Student, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran.

Citation: Sohrabi B, Yazdani H, Rajabzadeh A, Mahjoub H. Analysis of the human basic psychological needs' theories: A meta-theory Approach. J of Psychological Science. 2021; 20(103): 979-998.

URL: <https://psychologicalscience.ir/article-1-995-fa.html>

ORCID

doi [10.52547/JPS.20.103.979](https://doi.org/10.52547/JPS.20.103.979)

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Need,
Psychological needs,
Basic psychological needs,
Human needs' theory,
Meta-theory

Background: Theories of human basic psychological needs have been always one of the researchers' answers to human behaviors. Nowadays, application of existing theories of human basic needs in other domains is being more trended rather than emergence of a new theory; However, lack of comprehensiveness in reviewing and analyzing of these theories has always been a fundamental gap in past research.

Aims: The present study attempts to collect theories of basic psychological needs in first step and then to analyze them with a metatheoretical approach.

Methods: In this study, a systematic review method has been used to collect theories. The statistical population of the study is all related Persian and English researches that have been published in valid scientific databases without time limit. Out of 1152 reviewed studies, 29 valid theories were finally extracted. Then, based on previous studies, the three variables "theory structure", "level of theory analysis" and "provided categories" were used as the basis of meta-theory analysis.

Results: Most of human basic needs theories follow the structure of independent set of needs, so far, the three needs of "hedonism", "survival" and "belonging" have been considered as root needs in three different theories and the hierarchical model has not been repeated in any other theory but Maslow's. Four theories believe that there are connections between the mentioned components. The level of "psychological needs" analysis is a common feature of all theories, and finally, less than one-third of theories have provided categorization.

Conclusion: Each theory of psychological needs has its own unique structure. Applying these theories to solve various problems inside and outside the field of psychology requires understanding the structural similarities and differences of these theories and the presented needs in them.

Received: 18 Oct 2020

Accepted: 15 Nov 2020

Available: 23 Sep 2021

* **Corresponding Author:** Babak Sohrabi, Professor, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran.

E-mail: bsohrabi@ut.ac.ir

Tel: (+98) 2188005005

2476-5740/ © 2021 The Authors. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

Extended Abstract

Introduction

Need is a general and pervasive concept that has different applications in different sciences (Hassani, 2010). It is a complex concept and perceptions of this concept are different; When theorists use the word "need" they have different meanings, which is itself a source of confusion (Pittman & Zeigler, 2007). Basic human needs and related theories have always been a fascinating and controversial topic in the field of psychology (Mamonov & Koufaris, 2020) A long-standing debate among anthropologists, psychologists, and sociologists that, of course, still continues (Glasser, 1999). When it comes to the theory of basic psychological needs, Abraham Maslow's theory of the hierarchy of needs is often cited as the forerunner of these theories, starting with biological needs and continuing to address psychological needs. But this theory is not the only theory in this area. In the history of psychology, there are several valid theories on the subject of basic psychological needs.

Before everything, we should know what we mean by the "theory of basic psychological need". In the psychological and social analyses, attention to the characteristics of the needs of the organism has a long history. However, there is disagreement among theorists in this field as to whether there is a necessity to provide a clear list of basic human needs in drawing these characteristics or not. The list of needs began with the work of McDougall using the concept of "instinct" in 1908 and then Henry Murray's list of 20 needs in 1938 which were a pathway to longer lists (Reiss, 2004).

Despite of all debates, theories of basic psychological needs have always been one of the researchers' answers to human behaviors (Robbins & Judge, 2017). In addition to the applications of theories of basic psychological needs in the field of psychology, the trend of using them to solve problems of other fields has grown significantly in recent years. Examples include social science (Jani & Reisch, 2011), economics (Max-Neef, 2017), political and law (Wiggins, 1998), organizational behavior (Elsbach & Pieper, 2019), architecture (El Nagar,

2015) and Information Technology (Houghton, Pressey & Istanbuluoglu, 2020).

However, both research in the field of psychology or outside of it, encounter the problem of incomprehensiveness of applied theories. Research in the field of psychology has often mentioned only a limited number of theories in their literature review; Besides, those studies outside the field of psychology that have addressed their problems with a psychological approach have merely applied one of the famous theories of basic human need, such as Maslow's theory of hierarchical needs or self-determination theory (See for example (Houghton et al, 2020; Kakar, 2018; Sun et al, 2017)).

In the present study, while collecting the valid theories of basic human needs comprehensively and introducing the needs stated in each theory in the form of a table, we will examine the similarities and structural differences of these theories by using a meta-theoretical approach. The purpose of this research is that the readers is briefly acquainted with the theories and then, by understanding the structure of each theory, gains enough ability to apply these theories to solve problems of their own field of study.

Method

This study has been done with a qualitative approach and based on the principles of meta-theory method. Meta-theory is a kind of meta-study that aims to analyze theories of early studies (Paterson, Thorne, Canam & Jillings); In other words, it is a systematic study of the fundamental structure of the theories of a field of study (Ritzer, 1998). According to Steven Wallis (2010) two main approaches in meta-theory can be applied: 1) Deconstructive approach and 2) Integrative approach.

Presenting a new theory from aggregation of previous theories is the main purpose of Integrative approach (Ritzer, 2007); While, In Deconstructive approach which is the approach of this study, examining the contexts and assumptions of the theory beside analyzing its structure is considered (Dervin, 1999).

This research is done in two stages. In the first stage, using the 4-step framework of Silva (2015), a systematic review method is conducted to collect valid theories of human basic psychological need. Finally, 29 theories are listed in Table (1) sorting by

presentation year. The criterion for placing these theories in this section, in addition to qualitative

assessments, was provision of a list of basic (ultimate) psychological needs in each theory.

Table 1. List of theories of basic psychological needs

No	Title	Theorist & Year	Realm of Study	Citation (2020 Oct)	Basic Needs in Theory
1	An introduction to social psychology	McDougall, 1908	Psychology	3684	11 basic instincts: 1-Flight 2-Repulsion 3-Curiosity 4-Pugnacity 5-Self-Assertion 6-Self-Abasement 7-Parental love 8-Reproduction 9-Gregariousness 10-Acquisitiveness 11-Constructiveness
2	Beyond the pleasure principle	Freud, 1920	Psychology	4174	Hedonism (root) and instincts for sexual desire, physical needs and aggression
3	Explorations in personality	Murray, 1938	Psychology	12664	1-Dominance 2-Aggression 3-Autonomy 4-Deference 5-Abasement 6-Achievement 7-Sex 8-Sentience 9-Exhibition 10-Play 11-Affiliation 12-Rejection 13-Nurturance 14-Succorance 15-Infavoidance 16-Defendance 17-Counteraction 18-Harmavoidance 19-Order 20-Understanding
4	Self Analysis	Horney, 1942	Psychology	2899	1-Affection and Approval 2-Partner Who Will Take Over One's Life 3-Restrict One's Life Within Narrow Borders 4-Power 5-Exploit Others 6-Prestige 7-Personal Admiration 8-Personal Achievement 9-Self-Sufficiency and Independence 10-Perfection and Unassailability
5	A theory of human motivation	Maslow, 1943	Psychology	35575	1-Physiological 2-Safety 3-Love 4-Steem 5-Self-Actualization
6	A Scientific Theory of Culture and Other Essays	Malinowski, 1944	Sociology	2395	1-Metabolism 2-Reproduction 3-Bodily comforts 4-Safety 5-Movement 6-Growth 7-Health
7	Man's search for meaning	Frankl, 1946	Psychology	20380	1-Meaning Seeking 2-Tension (Noo-Dynamics) 3-Self-Transcendence
8	The achievement motive	McClelland et. al, 1953	Organizational behavior	7234	1-Achievement 2-Power 3-Affiliation
9	Sane Society	Fromm, 1955	Psychology	4597	1- Physiological 2-Relatedness 3-Transcendence 4-Rootedness 5-Identity 6-Frame of orientation 7-Excitation and Stimulation 8-Unity 9-Effectiveness
10	Foundations for a theory of man in relation to culture	Leighton, 1959	Psychology	612	1-Physical Security 2-Sexual Satisfaction 3-Expression of Hostility 4-Expression of Love 5-Securing of Love 6-Curing of Recognition 7-The Expression of Spontaneity 8-Orientation in Society 9-The Securing and Maintenance of Membership in a Definite Human Group 10-Sense of Belonging to a Moral Order and Being Right in What One Does
11	The human side of enterprise	MacGregor, 1960	Organizational behavior	17270	1-Physiological 2-Safety 3-Social 4-Ego 5-Self-Actualization
12	The Nature of Nursing	Henderson, 1964	Nursing	832	1-Breathe normally 2-Eat and drink adequately 3-Eliminate body wastes 4-Move and maintain desirable posture 5-Sleep and rest 6-Select suitable clothes-dress and undress 7-Maintain body temperature within normal range by adjusting clothing and modifying the environment 8-Keep the body clean and well groomed and protect the integument 9-Avoid dangers in the environment and avoid injuring others 10-Communicate with others in expressing emotions, needs, fears, etc 11-Worship according to one's faith 12-Work in such a way that there is a sense of accomplishment 13-Play, or participate in various forms of recreation 14- Learn, discover, or satisfy the curiosity
13	An empirical test of a new theory of human needs	Alderfer, 1969	Psychology	2984	1-Existence 2-Relatedness 3-Growth
14	Personality and motivation	Maslow, 1970	Psychology	59586	Adding 1-Cognitive and 2-Aesthetic needs to hierarchy of needs

No	Title	Theorist & Year	Realm of Study	Citation (2020 Oct)	Basic Needs in Theory
15	Farther reaches of human nature	Maslow, 1971	Psychology	8389	18 Meta-needs: 1-Truth 2-Goodness 3-Beauty 4-Unity, Wholeness 5-Dichotomy transcendence 6-Aliveness, Process 7-Uniqueness 8-Perfection 9-Necessity 10-Completion, Finality 11-Justice 12-Order 13-Simplicity 14-richness 15-Effortlessness 16-Playfulness 17-Self-Sufficiency 18-Meaningfulness
16	Nursing: concepts of practice	Orem, Taylor & Renpenning, 1971	Nursing	6642	1- Air, water food 2-excrement 3-Balance between activity and rest 4--Balance between solitude and social interaction 5-Safety 6-Promotion of human functioning
17	Applications of a social learning theory of personality	Rotter, Chance & Phares, 1972	Psychology	1270	1-Recognition – Status 2-Protection – Dependence 3-Dominance 4-Independence 5-Love 6-Physical Comfort
18	The self-concept revisited: Or a theory of a theory	Epstein, 1973	Psychology	2367	1-to maximize pleasure and minimize pain 2-to maintain a stable, coherent conceptual system for organizing experience 3-maintain relatedness to others 4-to maintain a positive sense of self-esteem
19	The economics of the satisfaction of needs	Kamenetzky, 1981	Economics	52	1-motion 2-sexual activity 3-excretion 4-sleep 5-nutrition 6-protection 7-shelter 8-clothing 9-recreation 10-psychological support 11-knowledge 12-autonomy 13-participation 14-communication
20	A theory of human needs	Doyal & Gough, 1984	Sociology	3471	1-Physical and mental Health 2-Autonomy
21	Intrinsic motivation and self-determination in human behavior	Deci & Ryan, 1985	Psychology	368	1-Autonomy 2-Competence 3-Relatedness
22	The causes and consequences of a need for self-esteem: A terror management theory	Greenberg, Pyszczynski & Solomon, 1986	Psychology	2534	1-Survival 2- Direct motives (food, water, etc) 3- self-esteem 4-personal worldview 5-knowledge 6- growth
23	Happiness Is Everything, or Is It? Explorations on the Meaning of Psychological Well-Being	Ryff, 1989	Psychology	14877	1-Self-acceptance 2-Positive relations with others 3-Autonomy 4-Environmental mastery 5-Purpose in life 6- Personal growth
24	Unravelling social policy: Theory, analysis, and political action towards social equality	Gil, 1990	Sociology	446	1-Sustainable life 2-Social relationships 3-Social participation 4-Security 5-Self-actualization 6-Spiritual Needs
25	Development and human needs	Max-Neef, Elizalde, & Hopenhayn, 1992	Economics	740	1-Subsistence 2-Safety 3-Affection 4-Understanding 5- Participation 6-Creation 7-Leisure 8-Identity 9- Transcendence
26	Motivation and cognition in social life: A social survival perspective	Stevens & Fiske, 1995	Psychology	296	1-To belong 2-To understand 3-To be effective 4-To find the world benevolent 5-To maintain Self-Esteem
27	Choice theory: A new psychology of personal freedom	Glasser, 1999	Psychology	2127	1-Survival 2-Power 3-Love and Belonging 4-Freedom 5- Fun
28	What is satisfying about satisfying events? testing 10 candidate psychological needs	Sheldon et al, 2001	Psychology	1923	Effectance 3-, Independence 2-Competence, 1-Autonomy Meaning 5-, Belongingness 4-Self-actualizing, Relatedness , Luxury 7-Popularity, Control 6-Money, Security self-, Bodily 9-Self-esteem, Influence 8-Physical Thriving Stimulation, Respect 10-Pleasure
29	Multifaceted nature of intrinsic motivation: The theory of 16 basic desires	Reiss, 2004	Psychology	711	1-Power 2-Curiosity 3-Independence 4-Status 5-Social contact 6-Vengeance 7-Honor 8-Idealism 9-Physical exercise 10-Romance 11-Family 12-Order 13-Eating 14- Acceptance 15-Tranquility 16-Saving

After collecting the theories, the second stage begins with the aim of meta-theoretical analysis of the theories. Although no specific framework or tool for conducting a meta-theory research has been

introduced so far, reviewing past studies can be helpful to obtain the variables of analysis. Applying the model of "building blocks of a scientific theory" (Pickett, Meiner & Cadenasso, 2011) and framework

of analyzing a theory (Walker and Avant, 2005), besides using the dimensions introduced to analyze a theory by Pittman and Ziegler (2007), Finally, three variables were introduced for the analysis of collected theories: 1) theory structure 2) level of analysis and 3) Classification of components.

Results

29 Theories were extracted from 5 different fields of research between 1908 and 2004. Therefore, the analysis of theories based on the three defined variables will be as follows:

A. Theory structure: This variable refers to the relationship between the components of need mentioned in each theory. Studying the theories, four types of structures are presented:

1) Independent needs: In theories of independent needs, basic human needs are a set of basic needs that are independent of each other. Most of the theories presented in Table (1) follow this model.

2) Hierarchical needs: In this structure, needs take precedence over each other which means more basic needs must be met before other needs. In this model, man is instantly overwhelmed by a need that has the greatest impact on shaping his behavior. The concept that Maslow refers to as the "prepotent need". Undoubtedly, Maslow's hierarchical model (1943) is at the forefront of theories that follow this structure.

3) Root need: In this structure, one need is identified as the most important need which other needs are either dependent on or derived from the root need.

4) Related needs: In this structure, needs are related to each other; the theorist may not consider this relationship between all the components introduced in the theory; Besides, the theorist may consider one-way or two-way relationship between needs. In this type of structure, the satisfaction of one need may be linked to the satisfaction of another one.

The findings show that most theories of basic human needs follow the structure of an independent set of needs. The three needs of "hedonism", "survival" and "belonging" have been considered as root needs in three different theories so far, and the hierarchical model has not been repeated in any other theory except Maslow's theory. Finally, four theories believe in relationship between the mentioned components.

B. Level of analysis: Each component of need that is presented in a theory is placed at a specific level of analysis which refers to a specific aspect of human. Examining the theories, four levels of analysis is presented:

1) Body level: needs such as food, water, temperature regulation, oxygen and excretion fall into this category. Needs that, if not met, can lead to physical harm and eventual death of organism.

2) Mind level: Most of the needs mentioned in the relevant theories are located at this level. These types of needs refer to individual's mind and behavior. Regardless of whether the person is in social relationships or not. The main origin of science of psychology was to solve problems related to this level.

3) Soul Level: Many psychologists consider man to be a set of body and mind; However, some believe in third dimension in their theories independent of body and mind which is the human soul. Theories that address needs related to the needs of spirituality, communication with God, life after death, salvation in the afterlife, fall into this level.

4) Social level: This level includes the needs that depend on the individual's placement in a social environment. The main difference between this level and the mind level is the necessity of having a social group; Needs such as communication, belonging or love fall into this level.

findings indicate that the mind level is a common level of all theories. Despite of high importance of body level, it is not mainly the focus of theories; However, it has appeared in most theories. Moreover, the social level is reflected in most theories as well. Soul level has occurred in only two theories; However, there are other theories about man's spiritual needs that deal specifically with this aspect.

C) Classification of Needs: It refers to presented classification of needs in the theory. These Categorization of need can help readers to grasp the similarities and differences of needs which lead to better understanding of them. Findings show that less than one third of theories have presented classification of needs.

Therefore, table (2) shows the results of examining each of the theories presented in Table (1) from the

perspective of three aforementioned variables of analysis.

Table 2. Analysis of theories based on three variables

No	Theorist & Year	A) Theory structure	B) Level of Analysis	C) Classification of Needs
1	McDougall, 1908	Independent needs	Body, Mind, Social	---
2	Freud, 1920	Root need (Hedonism)	Body, Mind, Social	Life instincts and Death instincts 1) Primary needs and Secondary needs
3	Murray, 1938	Related needs	Mind, Social	2) Focal needs and Diffuse needs 3) Reactive needs and Proactive needs 4) Manifest needs and Latent needs
4	Horney, 1942	Independent needs	Mind, Social	Compliance needs, Expansion/Aggression needs and Detachment/Withdrawal needs
5	Maslow, 1943	Hierarchical needs	Body, Mind, Social	1) Deficiency needs (D-needs) and Being needs (B-needs) 2) Higher needs and Lower needs
6	Malinowski, 1944	Independent needs	Body, Mind	---
7	Frankl, 1946	Independent needs	Mind, Soul	---
8	McClelland et. al, 1953	Independent needs	Mind, Social	---
9	Fromm, 1955	Independent needs	Body, Mind, Soul, Social	Primary needs and Secondary needs
10	Leighton, 1959	Independent needs	Body, Mind, Social	---
11	MacGregor, 1960	Independent needs	Body, Mind, Social	---
12	Henderson, 1964	Independent needs	Body, Mind, Social	---
13	Alderfer, 1969	Independent needs	Body, Mind, Social	---
14	Maslow, 1970	Hierarchical needs	Mind	---
15	Maslow, 1971	Independent needs	Mind, Social	---
16	Orem, Taylor & Renpenning, 1971	Independent needs	Body, Mind, Social	Universal self-care requisite, Developmental self-care requisites and Health deviations self-care requisite
17	Rotter, Chance & Phares, 1972	Independent needs	Body, Mind, Social	---
18	Epstein, 1973	Related needs	Mind, Social	---
19	Kamenetzky, 1981	Independent needs	Body, Mind, Social	Biological needs, Bio-psychological needs, Psychological needs and Sociocultural needs
20	Doyal & Gough, 1984	Related needs	Body, Mind, Social	Basic needs, Intermediate needs and Satisfiers
21	Deci & Ryan, 1985	Independent needs	Mind, Social	---
22	Greenberg, Pyszczynski & Solomon, 1986	Root need (Survival)	Body, Mind	Direct motives, Symbolic-Defensive Motive Self-expansive desires and
23	Ryff, 1989	Independent needs	Mind, Social	---
24	Gil, 1990	Independent needs	Body, Mind, Social	---
25	Max-Neef, Elizalde, & Hopenhayn, 1992	Related needs	Body, Mind, Social	---
26	Stevens & Fiske, 1995	Root need (Belonging)	Mind, Social	---
27	Glasser, 1999	Independent needs	Mind, Social	---
28	Sheldon et al, 2001	Independent needs	Mind, Social	---
29	Reiss, 2004	Independent needs	Body, Mind, Social	---

Conclusion

Basic psychological needs, along with other psychological concepts such as attitudes, personalities and values are researchers' answers to questions about human behavior. It is now embedded in the concept of "growth" in positive psychology and

their satisfaction is considered as a source for creating positive emotions.

So far, several theories of the basic psychological needs have been proposed, and each has been presented with a specific structure, level of analysis, and sometimes specific classification of needs.

Applying theories of basic psychological needs to solve problems related to the field of psychology or any other fields, depends highly on right perception of the concept of "basic psychological need" beside knowing all the relevant theories and their structure. Therefore, by presenting a complete list of theories along with introducing the origin of the theory and its needs, this research will provide the researcher with analysis of theory structure, level of analysis and classification presented in them in order to demonstrate similarities and differences of theories. For example, the "need for belonging" presented in Maslow's hierarchical model (1943) must be conceived differently from the one that Stevens and Fiske (1995) mentioned in their theory which is used as a root need or the one that Deci and Ryan (1985) used in their self-determination theory as an independent need. Or for example, considering the "soul" dimension for human as a separate dimension from the body and mind, creates different theories. However, there were some limitations for applying meta-theory in this research. First, there is no known scientific framework by which a researcher could be

able to assess this method; Second, there are several interpretations and definitions of meta-theory that make its use ambiguous. Third, specific implementation methods, such as framework of Sandelowski and Barroso (2007) for meta-synthesis research, have not been introduced yet. Finally, a few studies has been conducted using meta-theory. Increasing the maturity of meta-theory and the removal of the mentioned limitations can facilitate its application in meta-studies and bring valuable results.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: The authors extracted this article from the PhD dissertation of the fourth author, which approved under No 107510 and date of 15/04/2018 in the Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran.

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The fourth author was the senior author, the first was the supervisor and the second and third were the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to appreciate the supervisor and the advisors of this research.

واکاوی نظریه‌های نیازهای روانشناختی بنیادین انسان: یک رویکرد فرانظری

بابک سهرابی*^۱، حمیدرضا یزدانی^۲، علی رجب‌زاده^۳، حامد محبوب^۴

۱. استاد، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۲. استادیار، دانشکده مدیریت و حسابداری، پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم، ایران.

۳. استاد، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۴. دانشجوی دکتری مدیریت فناوری اطلاعات، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

مشخصات مقاله

چکیده

کلیدواژه‌ها:

زمینه: نظریه‌های نیازهای روانشناختی بنیادین انسان، یکی از پاسخ‌های محققین به چرایی رفتارهای بشر بوده است و امروزه بیش از آنکه شاهد ظهور نظریه جدیدی در باب نیازهای بنیادین انسان باشیم، شاهد بکارگیری روزافزون این نظریه‌ها در سایر حوزه‌ها هستیم؛ با این حال عدم جامعیت در مرور و بررسی تحلیلی این نظریه‌ها همواره خلاء اساسی در تحقیقات گذشته بوده است.

هدف: پژوهش حاضر می‌کوشد تا در گام نخست نظریه‌های نیازهای روانشناختی بنیادین را گردآوری نموده و سپس با رویکردی فرانظری به تجزیه و تحلیل آن‌ها اقدام نماید.

روش: در این مطالعه، برای جمع‌آوری نظریه‌ها از روش مرور نظام‌مند استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش، کلیه منابع فارسی و لاتین مرتبط با موضوع است که بدون محدودیت زمانی در پایگاه‌های علمی معتبر انتشار یافته‌اند. از میان ۱۱۵۲ پژوهش بررسی شده نهایتاً ۲۹ نظریه معتبر استخراج شد. سپس، بر اساس مطالعات گذشته، سه متغیر «ساختار نظریه»، «سطح تحلیل نظریه» و «مقوله‌بندی‌های ارائه شده» مبنای انجام تحلیل فرانظریه قرار گرفتند.

یافته‌ها: اکثر نظریه‌های نیازهای بنیادین انسان از ساختار مجموعه نیازهای مستقل پیروی می‌کنند، سه نیاز «لذت‌جویی»، «حفظ بقاء» و «تعلق» تاکنون به عنوان نیاز ریشه‌ای در سه نظریه متفاوت مطرح و مدل سلسله‌مراتبی جز در نظریات مازلو در نظریه دیگری تکرار نشده است و چهار نظریه قائل به وجود ارتباطاتی بین مولفه‌های ذکر شده هستند. سطح تحلیل نیازهای روانی، وجه مشترک همه نظریه‌ها است و نهایتاً این که کمتر از یک‌سوم نظریه‌ها اقدام به مقوله‌بندی نیازها نموده‌اند.

نتیجه‌گیری: هر یک از نظریه‌های نیازهای روانشناختی ساختار منحصر به فرد خود را دارند. بکارگیری این نظریه‌ها برای حل مسائل مختلف در داخل و خارج از حوزه روانشناسی، مستلزم درک شباهت‌ها و تفاوت‌های ساختاری این نظریه‌ها و نیازهای مطرح شده در هر یک از آن‌ها است.

نیاز،
نیازهای روانشناختی،
نیازهای روانشناختی بنیادین،
نظریه نیازهای انسان،
فرانظریه

دریافت شده: ۱۳۹۹/۰۷/۲۷

پذیرفته شده: ۱۳۹۹/۰۸/۲۵

منتشر شده: ۱۴۰۰/۰۷/۰۱

* نویسنده مسئول: بابک سهرابی، استاد، گروه مدیریت فناوری اطلاعات، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

رایانامه: bsohrabi@ut.ac.ir

تلفن: ۰۲۱-۸۸۰۰۵۰۰۵

مقدمه

نیاز^۱ یک مفهوم عام و فراگیر است که در علوم مختلف، کاربردهای متفاوتی دارد (حسینی بافرانی، ۱۳۸۹). در فرهنگ روانشناسی، نیاز به عنوان «یک وضعیت بدنی که با نوعی فقدان یا کمبود در درون جاندار پیوند دارد.» تعریف شده است (ساعتچی، ۱۳۹۴). در علوم مدیریت و رفتار سازمانی نیز این مفهوم در قالب یک مفهوم سازمانی مورد استفاده قرار گرفته است چنانچه هرسی و بلانچارد «نیاز» را چیزی در درون فرد می‌دانند که او را به فعالیت و کار وامی‌دارد (هرسی و بلانچارد، ۲۰۱۲) یا به اعتقاد رایبترز، نیاز حالتی درونی است که باعث می‌شود نتیجه معینی، جذاب به نظر برسد (رایبترز و جاج، ۲۰۱۷). در مجموع می‌توان گفت که مفهوم «نیاز» مفهومی پیچیده است و برداشتهای از این واژه متفاوت می‌باشد؛ هنگامی که نظریه‌پردازان از واژه «نیاز» استفاده می‌کنند، معانی مختلفی را از آن ایفاد می‌نمایند که این خود منبعی برای ایجاد سردرگمی است. نیازهای غایی، نیازهای روانشناختی، نیازهای عمومی، نیازهای اولیه، نیازمندی‌ها و... مفاهیمی است که بعضاً در آثار نویسندگان با عنوان نیاز از آنها یاد شده است.

نیازهای بنیادین انسان و نظریه‌های مربوط به آن، همواره از موضوعات جذاب و مورد بحث حوزه روانشناسی بوده است (مامونوف و کوفاریس، ۲۰۲۰) بحثی دیرینه در میان انسان‌شناسان، روانشناسان و جامعه‌شناسان که البته هنوز هم ادامه دارد (گلاسر، ۱۹۹۹). در نوشته‌های جامعه‌شناسان متقدم پاسخ به این پرسش را باید در کلیدواژه‌هایی چون «علائق^۲ اساسی بشر» یا «امیال^۳ اساسی بشر» و در نوشته‌های روانشناسان متقدم با کلیدواژه «غریزه^۴ جستجو کرد (سوندبرگ، ۲۰۰۵). همزمان با مطالعات جامعه‌شناسان، می‌توان تحقیقات روانشناسان نامداری چون ویلیام مک‌دوگال و زیگموند فروید در ابتدای قرن بیستم بر روی «غرایز اساسی بشر» را به عنوان سرچشمه مطالعات مربوط به نیازهای روانشناختی در نظر گرفت. این دو گروه از پژوهش‌ها با تحقیقات تعداد زیادی از روانشناسان مطرح همچون آبراهام مازلو، هنری موری و... تکمیل و تحت نام «نیازهای اساسی بشر»، «نیازهای روانشناختی اساسی» و امثال آن، تا به امروز ادامه داشته است. وقتی صحبت از نظریه نیازهای روانشناختی بنیادین می‌شود معمولاً نظریه سلسله‌مراتب

نیازهای آبراهام مازلو به عنوان سرآمد این نظریه‌ها با شروع از نیازهای زیستی و در ادامه پرداختن به نیازهای روانشناختی در محافل علمی مطرح می‌شود. اما این نظریه تنها نظریه مطرح در این حوزه نیست. در تاریخ روانشناسی، نظریه‌های متعددی با موضوع نیازهای بنیادین روانشناختی وجود دارد.

البته باید قبل از هرچیز به این نکته توجه داشت که منظور ما از «نظریه نیاز روانشناختی بنیادین» چیست؟ در تجزیه و تحلیل‌های روانشناسی، شخصیتی و اجتماعی، توجه به ویژگی‌ها و مشخصه‌های نیازهای ارگانیک انسان سابقه‌ای طولانی دارد. اما اینکه در ترسیم این ویژگی‌ها نیاز به ارائه فهرست مشخصی برای نیازهای اساسی انسان وجود دارد یا خیر بین نظریه‌پردازان این رشته اختلاف نظر وجود دارد. تهیه لیستی از نیازها با کارهای مک‌دوگال (۱۹۰۸) آغاز شد. البته مفهوم «غرایز» در کارهای او به علت استفاده از استدلال تسلسلی که منجر به بروز تعداد کثیری از غرایز ذاتی می‌شد توسط سایرین رد و پژوهش وی از اعتبار ساقط شد. فهرست ۲۰ نیاز موری (۱۹۳۸) نیز از نظر بسیاری به عنوان مسیری که منجر به ارائه لیست‌های طولانی‌تر و شاید غیرمفید شود، در نظر گرفته شد (ریس، ۲۰۰۴).

مازلو (۱۹۷۰) هم نظر مساعدی نسبت به تهیه فهرست تفصیلی ندارد چرا که اعتقاد دارد تهیه چنین فهرست‌هایی باعث می‌شود تا به اشتباه، تساوی تأثیر نیازها، منفک بودن نیازها از یکدیگر و یکسان بودن جنبه‌های خودآگاه و ناخودآگاه نیازها برداشت شود. او اعتقاد داشت که اگر تلاش می‌کنیم تمایلات اساسی را مورد بحث قرار دهیم، بایستی درک روشنی از آنها به عنوان مجموعه‌ای از تمایلات و به عنوان مقوله‌ها یا مجموعه‌هایی بنیادین از تمایلات داشته باشیم. در واقع بدین نحو برشمردن اهداف بنیادی، نوعی دسته‌بندی کردن انتزاعی به شمار می‌رود نه به وجود آوردن یک فهرست توصیفی.

باید توجه کرد که تعداد نیازهای اساسی انسان به میزان زیادی بستگی به سطح تعمیم یا خصوصیات تعاریف به کار گرفته شده توسط نظریه‌پرداز دارد. در تمامی این نظریه‌ها، مجموعه‌ای از نیازهای اساسی انگشت‌شمار ارائه شده است. اما یادآوری استعاره‌ای جعبه‌های تودرتو مازلو (۱۹۷۰) را

1. Need

2. Interests

3. Desires

4. Instinct

(۲۰۱۱)، اقتصادی (مکس نیف، الیزالد، هوبنهاین، ۱۹۹۲)، علوم سیاسی و حقوقی (ویگنیز، ۱۹۹۸)، مدیریت رفتار سازمانی (السباک و پیپر، ۲۰۱۹)، معماری (الناگار، ۲۰۱۵) و فناوری اطلاعات (هافتون، پرس، ایستانبولو، ۲۰۲۰) اشاره کرد.

با این حال، چه پژوهش‌هایی که در حوزه روانشناسی و چه در خارج از این حوزه به موضوع نیازهای بنیادین انسان پرداخته‌اند با مشکل عدم جامعیت نظریه‌های ذکر شده روبرو هستند. پژوهش‌های موجود در حوزه روانشناسی، غالباً در مرور ادبیات خود به ذکر تعداد محدودی از نظریه‌های شناخته‌شده‌تر بسنده کرده‌اند؛ همچنین آن دسته از تحقیقات که خارج از حوزه روانشناسی با رویکردی روانشناختی به حل مسئله مطرح‌شده پرداخته‌اند صرفاً به اقتباس از یکی از نظریه‌های نام‌آشنا، مانند نظریه نیازهای سلسله‌مراتبی مازلو و نظریه خودتعیین‌گری روی آورده‌اند (برای مثال رجوع کنید به (هافتون و همکاران، ۲۰۲۰؛ کاکار، ۲۰۱۸؛ سان و همکاران، ۲۰۱۷).

ما در پژوهش حاضر با رویکردی فرانتزوری ضمن جمع‌آوری جامع این نظریه‌ها و معرفی نیازهای عنوان شده در هر نظریه در قالب یک جدول، شباهت‌ها و تفاوت‌های ساختاری این نظریه‌ها را بررسی خواهیم کرد. هدف این پژوهش این است که خواننده به صورت اجمالی با نظریه‌های این حوزه آشنا شده و پس از آن، با درک ساختار هر نظریه، توانمندی لازم را برای به‌کارگیری این نظریه‌ها در حل مسائل حوزه مطالعاتی خود به‌دست آورد.

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: این مطالعه با رویکردی کیفی و بر اساس مبانی روش فرانتزوری^۳ انجام شده است. متاتئوری یا فرانتزوری، نوعی فرامطالعه^۴ است که تحلیل نظریه‌های مطالعات اولیه را هدف قرار می‌دهد (پترسون و کانام، ۲۰۰۱)؛ به عبارتی دیگر، مطالعه نظام‌مند ساختار بنیادین نظریه‌های یک حوزه مطالعاتی، فرانتزوری نام دارد (ریترز، ۱۹۹۸). به‌طور کلی فرانتزوری را می‌توان به‌عنوان فلسفه و شناخت نظریه به‌شمار آورد و فرآیند فرانتزوری‌پردازی را شامل فعالیت‌های فکری گسترده‌ای چون

به یاد آوردن، که روش‌های مختلفی برای شمارش نیازها را مشخص کرده است. بنابراین حتی می‌توان نیازهای ۲۰ گانه موری (۱۹۳۸) را به ۹ یا حتی ۴ نوع نیاز تقلیل داد. به همین صورت در بسیاری از تئوری‌ها می‌توان تعداد نیازها را بنا به اقتضا کاهش یا افزایش داد (پیتمن و زیگلر، ۲۰۰۷). همچنین باید توجه داشت که نقد بسیاری از پژوهشگران نسبت به نامحدود بودن نیازهای انسان متوجه نیازهای ابزاری است نه نیازهای غایی؛ چنانچه خود مازلو فهرستی از نیازهای غایی ارائه داده است. در همین راستا، ریس (۲۰۰۴) اعتقاد دارد، تعداد انگیزه‌های ابزاری نامحدود است و فقط تخیل است که تعداد روش‌های مختلفی که افراد می‌توانند برای یک هدف نهایی مثلاً قدرت، دنبال کنند، محدود می‌کند. به‌طور کلی، به نظر می‌رسد لیست کردن انگیزه‌های ابزاری، کاری بیهوده باشد. زیرا هر قدر هم یک لیست جامع باشد، باز هم ممکن است شخصی بتواند انگیزه ابزاری دیگری را تصور کند که نادیده گرفته شده و می‌توان آن را به لیست اضافه کرد. در مقابل تعداد غایت‌ها به دلیل ماهیت انسانی محدود است. یک مسئله اصلی روانشناسی باید شناسایی و طبقه‌بندی مقصود غایی رفتار انسان باشد، زیرا غایت‌ها نشان دهنده اهداف نهایی بیشتر کارهایی است که افراد انجام می‌دهند.

به‌هر حال، نظریه‌های نیازهای روانشناختی بنیادین انسان، همواره یکی از پاسخ‌های محققین به چرایی رفتارهای بشر بوده است (راینیز و جاج، ۲۰۱۷) استفاده از نظریه خودتعیین‌گری^۱ دسی و رایان به عنوان متغیر میانجی بین محیط حامی خودپیروی با بهزیستی تحصیلی (میرزایی، درتاج، سعدی‌پور، ابراهیمی و دلاور، ۱۳۹۹)، بکارگیری همین نظریه در تعیین رابطه سبک‌های دل‌بستگی با میزان رضایت از زندگی (حیدری، قربانی و پورحسین، ۱۳۹۷) و یا استفاده از نیازهای مطرح شده در نظریه انتخاب^۲ گلاسر برای ساخت و درستی آزمایی مقیاس زناشویی (معارف، رضاییان، خسروی و بانسی، ۱۳۹۸) نمونه‌هایی از کاربرد گسترده نظریه‌های نیازهای روانشناختی بنیادین در پژوهش‌های اخیر حوزه روانشناسی می‌باشند.

همچنین، روند استفاده از نظریه‌های نیازهای بنیادین برای حل مسائل در حوزه‌های مطالعاتی غیر از روانشناسی در سال‌های اخیر رشد زیادی داشته است. برای مثال می‌توان به استفاده در مطالعات اجتماعی (جانی و ریسک،

1. Self-Determination theory

2. Choice Theory

3. Meta-Theory

4. Meta-Study

(ب) ابزار

این پژوهش بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای در دو مرحله انجام شده است. در مرحله اول با استفاده از چارچوب ۴ مرحله‌ای سیلوا (۲۰۱۵) در اجرای روش مرور نظام‌مند، نظریه‌های معتبر «نیازهای روانشناختی انسان» گردآوری شده است. مراحل انجام این مرحله عبارتند از:

شناسایی و استخراج منابع: در ابتدا با ساخت کلیدواژه‌ها (نظیر نیازهای روانشناختی (Psychological Needs)، نیازهای بنیادین (Basic Needs)، نیازهای انسان (Human Needs) و...) جستجو در معتبرترین پایگاه‌های علمی خارجی (شامل ISI، Scopus، Science Direct، Emerald، Taylor & Francis، Springer و ProQuest) و پایگاه‌های داخلی (شامل ایران داک، سیویلیکا، نورمگز، انسانی)، بدون در نظر گرفتن محدودیت زمانی صورت پذیرفت. ورودی این مرحله تعداد ۱۱۵۲ عنوان پژوهشی اعم از مقاله، کتاب و رساله معتبر داخلی و خارجی با موضوع «نیازهای روانشناختی انسان» بوده است. این تعداد حاوی منابع ثانویه‌ای است که طی مراحل بعد با دنبال کردن زنجیره نقل‌قول‌ها به عنوان ورودی وارد چارچوب شده‌اند.

غربالگری اولیه (بررسی عنوان و چکیده): در این مرحله، تعداد ۵۴۱ پژوهش به علت عنوان نامرتبط و ۴۳۹ مورد به علت چکیده نامناسب کنار گذاشته شدند.

غربالگری مجدد (بررسی محتوا): در این مرحله با مطالعه محتوای ۱۷۲ پژوهش، تعداد ۱۱۸ مورد به علت محتوای نامناسب کنار گذاشته شد. ارزیابی نهایی (ارزیابی کیفی و انتخاب بر اساس اهداف پروژه): از تعداد ۵۴ پژوهش باقیمانده، نهایتاً تعداد ۲۹ عنوان پژوهش که حاوی یک نظریه معتبر با موضوع نیاز روانشناختی است باقی ماندند. این نظریه‌ها در جدول ۱ به ترتیب سال ارائه نظریه، ذکر شده است. ملاک قرارگیری این نظریه‌ها در این بخش، علاوه بر ارزیابی‌های کیفی، ارائه فهرستی از انواع نیازهای روانشناختی اساسی (غایی) در آن نظریه بوده است.

پس از جمع‌آوری نظریه‌ها، مرحله دوم با هدف تحلیل فرانظری مؤلفه‌های نیازهای روانشناختی آغاز می‌شود. هرچند تاکنون چارچوب یا ابزار مشخصی برای اجرای یک پژوهش فرانظری معرفی نشده است بررسی مطالعات گذشته برای دستیابی به متغیرهای تحلیل یک نظریه می‌تواند

بازاندیشی، واکاوی و ساختاربندی درباره نظریه‌ها تلقی کرد (بوستانی، پولادی و توسلی، ۱۳۹۷).

بنا به نظر استیون والیس (۲۰۱۰) جنبه‌های یک روش فرانظری عبارتند از: تحلیل نظریه‌ها، نظریه‌ای درباره نظریه‌ها، تجمیع نظریه‌ها، تحلیل مفروضات، تصریح مفروضات ضمنی، تحلیل ساختار نظریه‌ها، تحلیل زمینه نظریه و نهایتاً تجزیه نظریه به عناصر سازنده. با توجه به عناصر معرفی شده توسط وی، می‌توان دو رویکرد اساسی در تحلیل فرانظریه عنوان کرد: ۱) رویکرد واکاوانه^۱ یا تحلیلی^۲ رویکرد تلفیقی^۳.

در ساده‌ترین حالت، فرانظریه بر تحلیل و واکاوی نظریه‌ها تمرکز دارد. بررسی زمینه‌ها و مفروضات نظریه و تجزیه و تحلیل ساختار آن اساساً جزء رویکردهای واکاوانه است (دروین، ۱۹۹۹).

برخلاف رویکرد واکاوانه، فرانظریه ممکن است برای ادغام نظریه‌های متعدد نیز شناخته شود. در این صورت، یک نظریه جدید از ترکیب نظریه‌های قبلی ایجاد می‌شود (کریگ، ۲۰۰۹). همچنین بر اساس دیدگاه جرج ریتزر (۲۰۰۷) به عنوان یکی از متفکرین اصلی این حیطه، سه نوع فرانظریه معرفی می‌شود: ۱) فرانظریه‌ای که برای درک و فهم عمیق‌تر نظریه‌ها می‌باشد؛ ۲) فرانظریه‌ای که در پی فهم عناصر موجود بین نظریه‌هاست و ۳) فرانظریه‌ای که در نهایت به تولید نظریه جدیدی می‌انجامد.

با دقت در تقسیم‌بندی ارائه شده توسط ریتزر درمی‌یابیم که او رویکرد واکاوانه را به دو بخش درک نظریه و تجزیه نظریه به عناصر سازنده تقسیم کرده است و حالت سوم از تقسیم‌بندی او کاملاً منطبق بر رویکرد تلفیقی است.

ما در این پژوهش رویکرد واکاوانه را برای درک و تحلیل عناصر سازنده نظریه‌های «نیازهای بنیادین روانشناختی» در پیش گرفته‌ایم و از میان سه نوع فرانظریه معرفی شده توسط ریتزر قائل به رویکرد دوم یعنی فهم عناصر موجود در این نظریه‌ها از طریق تحلیل ساختار آنها بوده‌ایم و استفاده از انواع دیگر فرانظریه‌ی معرفی شده توسط ریتزر را به تحقیقات آتی واگذار کرده‌ایم.

^۱. Deconstructive approach

^۲. Integrative approach

«مقوله‌بندی نیازها» شناسایی شد که بر این اساس هر نظریه از حیث این سه متغیر مورد بررسی قرار گرفت.

همچنین در پایان، رویه‌های زیر برای حفظ کیفیت و سنجش روایی و پایایی در نظر گرفته شده‌اند:

- استفاده از برنامه کنترل کیفیت که در این پژوهش از ابزار «برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی» با ۱۰ معیار ارزیابی جهت سنجش کیفیت مطالعات اصلی استفاده شده است؛

- ممیزی و سنجش اعتبار نظریه‌ها توسط دو خبره حوزه روانشناسی؛

- پایایی فرانظریه نیز با بهره‌گیری از دو خبره حوزه روانشناسی به منظور اطمینان و نیز صحت‌گذاری بر نتایج بدست‌آمده حاصل شد.

راهگشا باشد. ما بررسی مدل پیکت، مینرز و کادناسو (۲۰۱۱) درباره «عناصر سازنده یک نظریه علمی» و چارچوب والکر و آوانت (۲۰۰۵) در موضوع «گام‌های تحلیل یک نظریه» و با استفاده از ابعاد معرفی شده برای تحلیل یک نظریه توسط (پیتمن و زیگلر، ۲۰۰۷) نهایتاً سه سوال اساسی زیر را برای تحلیل نظریه‌های گردآوری شده مطرح نمودیم:

۱) ارتباط بین نیازهای مطرح شده در هر نظریه چیست؟

۲) هر یک از نیازهای مطرح شده در چه سطحی از تحلیل نظریه قرار می‌گیرند؟

۳) آیا نظریه اقدام به طبقه‌بندی نیازها بر اساس اشتراکات مفهومی نموده است؟

در پاسخ به این پرسش‌ها سه متغیر «ساختار نظریه»، «سطح تحلیل نظریه» و

جدول ۱. فهرست نظریه‌های نیازهای روانشناختی بنیادین

ردیف	عنوان پژوهش	نام نظریه پرداز و سال	حوزه پژوهش	تعداد ارجاع	مؤلفه‌های نیازهای بنیادین مطرح شده
۱	An introduction to social psychology	(مک‌دوگال، ۱۹۰۸)	روانشناسی	۳۶۸۴	۱۱ غریزه بنیادین: ۱. گریز ۲. بیزاری ۳. کنجکاوی ۴. ستیزه‌جویی ۵. خواری طلبی ۶. خوداظهاری ۷. والد بودن ۸. جنسی (تولید مثل) ۹. گروه‌دوستی ۱۰. مالکیت ۱۱. سازندگی؛ به همراه ۴ گرایش اساسی شامل: ۱. همدردی ۲. تلقین ۳. تقلید ۴. بازی
۲	Beyond the pleasure principle	(فروید، ۱۹۲۰)	روانشناسی	۴۱۷۴	غریزه ریشه‌ای لذت جویی و غرایز میل جنسی، نیازهای جسمی، پرخاشگری
۳	Explorations in personality	(موری، ۱۹۳۸)	روانشناسی	۱۲۶۶۴	۱. تسلط ۲. پرخاشگری ۳. خودمختاری ۴. احترام ۵. خواری طلبی ۶. موفقیت ۷. میل جنسی ۸. شناخت حسی ۹. نمایش ۱۰. بازی ۱۱. پیوندجویی ۱۲. طرد ۱۳. مهرورزی ۱۴. مهر طلبی ۱۵. تحقیرگریزی ۱۶. خویش‌بایی ۱۷. عمل متقابل ۱۸. آسیب‌گریزی ۱۹. نظم ۲۰. فهمیدن
۴	Self Analysis	(هورنای، ۱۹۴۲)	روانشناسی	۲۸۹۹	۱. محبت ۲. پشتیبان ۳. محدودیت ۴. قدرت ۵. بهره‌برداری از دیگران ۶. حیثیت ۷. تحسین ۸. پیروزمندی ۹. استقلال ۱۰. کمال
۵	A theory of human motivation	(مازلو، ۱۹۴۳)	روانشناسی	۳۵۵۷۵	معرفی هرم سلسله‌مراتبی نیازها ۱. نیازهای فیزیولوژیکی ۲. امنیت ۳. اجتماعی (عشق و تعلق) ۴. احترام ۵. خودشکوفایی
۶	A Scientific Theory of Culture and Other Essays	(مالینوفسکی، ۱۹۴۴)	جامعه‌شناسی	۲۳۹۵	۱. سوخت‌وساز، ۲. تولید مثل ۳. راحتی جسم ۴. ایمنی ۵. تحرک ۶. رشد ۷. سلامت
۷	Man's search for meaning	(فرانکل، ۱۹۴۶)	روانشناسی	۲۰۳۸۰	۱. معنا ۲. تنش (پویایی اندیشه) ۳. تعالی
۸	The achievement motive	آتکینسون، کلارک و لوول، (۱۹۵۳)	رفتار سازمانی	۷۲۳۴	۱. موفقیت ۲. قدرت ۳. ارتباط
۹	Sane Society	(فروم، ۱۹۵۵)	روانشناسی	۴۵۹۷	۱. نیازهای فیزیولوژیکی ۲. ارتباط ۳. تعالی ۴. ریشه‌دار بودن ۵. هویت ۶. معیار جهت‌یابی ۷. برانگیختگی و تحریک ۸. وحدت ۹. مؤثر بودن
۱۰	Foundations for a theory of man in relation to culture	(لیتون، ۱۹۵۹)	روانشناسی	۶۱۲	۱. امنیت فیزیکی ۲. ارضای میل جنسی ۳. ابراز خصم ۴. ابراز عشق ۵. امنیت عشق ۶. امنیت هویت ۷. امکان خودانگیختگی ۸. حس داشتن جایگاه در جامعه ۹. تعلق به یک نظم معنوی و درستکاری ۱۰. تعلق به یک سیستم ارزش
۱۱	The human side of enterprise	(مک‌گریگور، ۱۹۶۰)	رفتار سازمانی	۱۷۲۷۰	۱. نیازهای زیستی ۲. نیازهای ایمنی ۳. نیازهای اجتماعی ۴. نیازهای عزت نفس ۵. نیاز خودشکوفایی

ردیف	عنوان پژوهش	نام نظریه پرداز و سال	حوزه پژوهش	تعداد ارجاع	مؤلفه‌های نیازهای بنیادین مطرح شده
۱۲	The Nature of Nursing	(هندرسون، ۱۹۶۴)	پرستاری	۸۳۲	۱. تنفس نرمال ۲. تغذیه کافی ۳. دفع نرمال ۴. توانایی انجام حالات مختلف فیزیکی ۵. استراحت و خواب ۶. لباس مناسب ۷. کنترل محیط ۸. تمیز و مرتب بودن ۹. امنیت و دوری از خطر و آسیب رساندن ۱۰. یادگیری، کشف و ارضای کنجکاوی ۱۱. ایجاد ارتباط با دیگران، ایجاد روابط انسانی و ابراز عواطف و نیازها ۱۲. عبادت (جستجوی معنا) بر اساس عقیده ۱۳. کار کردن برای ایجاد حس موفقیت ۱۴. بازی و تفریح
۱۳	An empirical test of a new theory of human needs	(آلدرفر، ۱۹۶۹)	روانشناسی	۲۹۸۴	۱. نیازهای بودن ۲. وابستگی ۳. رشد
۱۴	Personality and motivation	(مازلو، ۱۹۷۰)	روانشناسی	۵۹۵۸۶	اضافه شدن دو دسته نیازهای شناختی و زیبایی شناختی به هرم سلسله‌مراتبی نیازها
۱۵	Farther reaches of human nature	(مازلو، ۱۹۷۱)	روانشناسی	۸۳۸۹	معرفی فرایندها برای انسان‌های خودشکوفه شامل ۱. حقیقت ۲. نیکی ۳. زیبایی ۴. وحدت ۵. استعلا از دوگانه‌انگاری ۶. سرزندگی و جریان ۷. یگانگی ۸. کمال ۹. ضرورت ۱۰. کامل‌گرایی ۱۱. عدالت ۱۲. نظم ۱۳. سادگی ۱۴. غنا ۱۵. بی‌دردسری ۱۶. شوخ‌طبعی ۱۷. خودبستگی ۱۸. معنی‌داری
۱۶	Nursing: concepts of practice	(اورم، تیلور، رنپینگ، ۱۹۵۵) ^۱	پرستاری	۶۶۴۲	۱. هوا، آب، غذا ۲. دفع ۳. تعادل بین فعالیت و استراحت ۴. تعادل بین انزوا و تعامل اجتماعی ۵. امنیت ۶. ارتقاء عملکردها و توسعه انسانی ۷. خوداندیشی و تفکر ۸. پذیرش احساسات و عواطف ۹. استفاده از استعدادها و علائق ۱۰. روشن‌سازی اهداف و ارزش‌ها ۱۱. مسئولیت ۱۲. پرورش فضیلت‌ها ۱۳. درک منشا احساسات منفی ۱۴. ارتقا سلامت روان
۱۷	Applications of a social learning theory of personality	(راتر، جنس، فارس، ۱۹۷۲)	روانشناسی	۱۲۷۰	۱. پذیرفته شدن توسط دیگران - جایگاه ۲. حمایت - وابستگی ۳. تسلط ۴. استقلال ۵. عشق و محبت ۶. راحتی جسمی
۱۸	The self-concept revisited: Or a theory of a theory	(اپستاین، ۱۹۷۳)	روانشناسی	۲۳۶۷	۱. نیاز لذت جویی ۲. نیاز به ایجاد نظام مفهومی باثبات و منسجم ۳. ارتباط با دیگران ۴. ایجاد حس مثبت عزت‌نفس
۱۹	The economics of the satisfaction of needs	(کامنتزکی، ۱۹۸۱)	اقتصاد	۵۲	۱. حرکت ۲. فعالیت جنسی ۳. دفع ۴. خواب ۵. تغذیه ۶. امنیت ۷. مسکن ۸. لباس ۹. تولید مثل ۱۰. گفتگو با روان ۱۱. دانش ۱۲. استقلال ۱۳. مشارکت ۱۴. ارتباطات
۲۰	A theory of human needs	(دویال و گوف، ۱۹۸۴)	جامعه‌شناسی	۳۴۷۱	۱. سلامت فیزیکی ۲. استقلال شامل سلامت روانی، درک شناختی و فرصت‌های مشارکت
۲۱	Intrinsic motivation and self-determination in human behavior	(دسی و رایان، ۱۹۸۴)	روانشناسی	۲(۳۶۸)	۱. استقلال ۲. شایستگی ۳. ارتباط
۲۲	The causes and consequences of a need for self-esteem: A terror management theory	(گرینبرگ، یزینسکی و سولومون، ۱۹۸۶)	روانشناسی	۲۵۳۷	۱. حفظ بقاء ۲. غذا، آب، تنظیم دمای مناسب ۳. عزت نفس ۴. وجود یک جهان‌بینی ۵. دانش ۶. رشد و ارتقاء
۲۳	Happiness Is Everything, or Is It? Explorations on the Meaning of Psychological Well-Being	(ریف، ۱۹۸۹)	روانشناسی	۱۴۸۷۷	۱. پذیرش خود ۲. رشد شخصی ۳. داشتن هدف در زندگی ۴. تسلط بر محیط ۵. استقلال ۶. داشتن رابطه مثبت با دیگران
۲۴	Unravelling social policy: Theory, analysis, and political action towards social equality	(گیبل، ۱۹۹۰)	جامعه‌شناسی	۴۴۶	۱. دسترسی منظم به پایداری زندگی و بهبود کالاها و خدمات ۲. روابط اجتماعی معنی‌دار ۳. مشارکت ۴. امنیت ۵. خودشکوفایی ۶. معنا
۲۵	Development and human needs	(مکس نیف، الیزالد، هونهاین، ۱۹۹۲)	اقتصاد	۷۴۰	۱. معیشت ۲. ایمنی ۳. محبت ۴. شناخت ۵. مشارکت ۶. خلاقیت ۷. تفریح ۸. هویت ۹. تعالی
۲۶	Motivation and	(استیونز و فیسک، ۱۹۹۲)	روانشناسی	۲۹۶	۱. تعلق ۲. فهم ۳. مؤثر بودن ۴. تصور دنیای نیک ۵. عزت‌نفس

۱. این نظریه تحت عنوان نظریه «نقص در مراقبت از خود» اولین بار در سال ۱۹۷۱ مطرح شد.

۲. تئوری خودتعیین‌گری ارائه شده توسط دسی و رایان (۱۹۸۵) یکی از معروف‌ترین نظریه‌ها در بحث نیازهای روانشناختی است. علت پایین بودن ارجاعات به مقاله اصلی، تعداد بالای مقالات بعدی این دو پژوهش‌گر می‌باشد که باعث شده است، سایر محققین در پژوهش‌های خود به مقالات جدیدتر آنها ارجاع دهند.

ردیف	عنوان پژوهش	نام نظریه پرداز و سال	حوزه پژوهش	تعداد ارجاع	مؤلفه‌های نیازهای بنیادین مطرح شده
	cognition in social life: A social survival perspective	(۱۹۹۵)			
۲۷	Choice theory: A new psychology of personal freedom	(گلاسر، ۱۹۹۹)	روانشناسی	۲۱۲۷	۱. بقا ۲. قدرت ۳. عشق و تعلق خاطر ۴. آزادی ۵. تفریح و لذت
۲۸	What is satisfying about satisfying events? testing 10 candidate psychological needs	(شلدون، الیوت، کیم و کاسر، ۲۰۰۱)	روانشناسی	۱۹۲۳	۱. خودمختاری - استقلال ۲. شایستگی - کفایت ۳. وابستگی - تعلق ۴. خودشکوفایی - معنا ۵. امنیت - کنترل ۶. پول - تجمل ۷. محبوبیت - تأثیر ۸. سلامت جسمی ۹. عزت نفس، احترام به خود ۱۰. لذت - تحریک
۲۹	Multifaceted nature of intrinsic motivation: The theory of 16 basic desires	(ریس، ۲۰۰۴)	روانشناسی	۷۱۱	۱. قدرت ۲. کنجکاوی ۳. استقلال ۴. موقعیت ۵. تماس اجتماعی ۶. جبران (انتقام) ۷. احترام ۸. آرمان‌گرایی ۹. تمرین فیزیکی ۱۰. رابطه عاشقانه ۱۱. خانواده ۱۲. نظم ۱۳. تغذیه ۱۴. پذیرفته شدن ۱۵. آرامش ۱۶. پس انداز، ذخیره

یافته‌ها

۲۹ نظریه بین سال‌های ۱۹۰۸ تا ۲۰۰۴، از ۵ حوزه پژوهشی متفاوت استخراج شد. ۲۰ نظریه از روانشناسی، ۳ نظریه از جامعه‌شناسی، ۲ نظریه از مدیریت رفتار سازمانی، ۲ نظریه از پرستاری و ۲ نظریه از اقتصاد گردآوری شد.

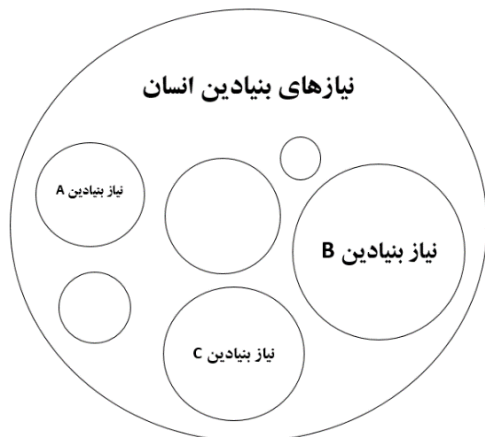
در ستون «تعداد ارجاع» در جدول ۱، تعداد پژوهش‌هایی که در آنها به پژوهش مورد نظر ارجاع داده‌اند، ذکر شده است که می‌تواند معیاری برای اعتبار نظریه‌های ذکر شده در نظر گرفته شود. قابل ذکر است میانگین کل ارجاعات ۷۶۲۴ ارجاع می‌باشد^۱. همچنین به‌طور میانگین به ازای هر نظریه ۷ مؤلفه نیاز روانشناختی معرفی شده است.

حال به سراغ تحلیل نظریه‌های گردآوری شده از منظر سه متغیر تعریف شده می‌رویم.

الف) ساختار نظریه

منظور از ساختار یا نظام حاکم بر نظریه، نحوه ارتباط بین مؤلفه‌های نیاز عنوان شده در آن نظریه است. ما با بررسی نظریه‌ها، قائل به وجود ۴ نوع ساختار می‌باشیم:

۱. مدل مجموعه نیازهای مستقل: در نظریه‌های متشکل از نیازهای مستقل، نیازهای بنیادین انسان مجموعه‌ای از نیازهای بنیادین است که هیچ ارتباطی با یکدیگر ندارد. غالب نظریه‌های مطرح شده در جدول ۲، از این رابطه پیروی می‌کنند.

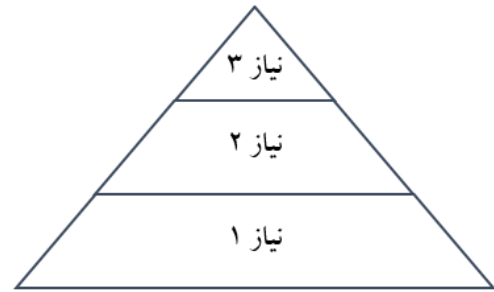
شکل ۱. ساختار مجموعه نیازهای مستقل

برای مثال نظریه خودتعیین‌گری (دسی و رایان، ۱۹۸۵) از این دست می‌باشد که در آن سه نیاز اساسی استقلال، شایستگی و ارتباط برای انسان مطرح می‌شود ولی هیچ ساختاری برای ارتباط‌دهی آنها پیشنهاد نمی‌شود. شکل ۱ بیانگر مجموعه‌ای از نیازهای مستقل از هم می‌باشد.

۲. مدل سلسله‌مراتبی: در این مدل، همانند شکل ۲ فرض موجود در ساختار نظریه، تقدم و تأخر نیازها نسبت به یکدیگر است. بدین معنا که نیازهای اساسی‌تر (مثل نیاز ۱) می‌بایست قبل از سایر نیازها برآورده شود. در این مدل، انسان در لحظه تحت غلبه یک نیاز قرار دارد که بیشترین تأثیر را در شکل‌دهی رفتار وی دارد. مفهومی که مازلو از آن به عنوان «نیاز غالب» یاد می‌کند. بی‌شک مدل سلسله‌مراتبی مازلو (۱۹۴۳) سرآمد نظریه‌هایی است که از این ساختار پیروی می‌کنند.

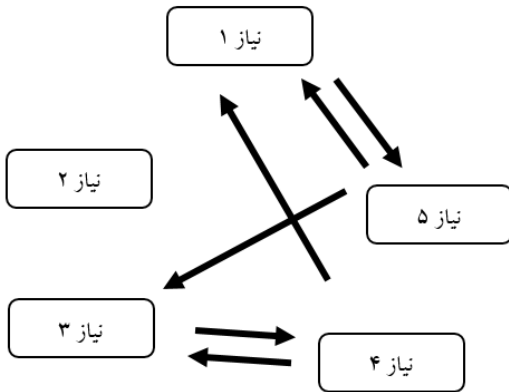
۱. تعداد ارجاعات تا ابتدای مهر سال ۱۳۹۹ و با استفاده از گزارش سایت Google Scholar استخراج شده است.

نیازهای چهارگانه مطرح شده در این نظریه، تحت یک سیستم توازن در سطح پردازش اطلاعات عقلی و تجربه‌ای عمل می‌کنند و رفتار فرد را در یک محدوده انطباقی نگه می‌دارند. به بیانی دیگر ما نظریه‌هایی که دارای یک مدل درونی از ارتباط بین مؤلفه‌های نیاز بوده و در سه مدلی قبلی قرار نگیرند در این دسته قرار داده‌ایم.

شکل ۲. سلسله‌مراتبی نیازها

۳. مدل نیاز بنیادین ریشه‌ای: نوع دیگری از ساختار، مدل نیاز اساسی ریشه‌ای است که همانند شکل ۳، در آن یک نیاز به عنوان مهمترین نیاز شناسایی می‌شود. در این مدل، سایر نیازها یا وابسته به نیاز ریشه‌ای بوده یا از آن مشتق می‌شوند. برای مثال در تئوری مدیریت وحشت^۱ ارائه شده توسط (گرینبرگ و همکاران، ۱۹۸۶)، نیاز «حفظ بقاء» پایه‌گذار سایر نیازهاست.

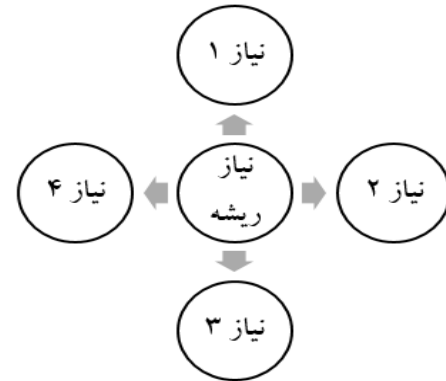

شکل ۴. مدل نیازهای مرتبط

یافته‌ها نشان می‌دهد، اکثر نظریه‌های نیازهای بنیادین انسان از ساختار مجموعه نیازهای مستقل پیروی می‌کنند، سه نیاز «لذت جویی»، «حفظ بقاء» و «تعلق» تاکنون به عنوان نیاز ریشه‌ای در سه نظریه متفاوت مطرح و مدل سلسله‌مراتبی جز در نظریات مازلو در نظریه دیگری تکرار نشده است و چهار نظریه قائل به وجود ارتباطاتی بین مؤلفه‌های ذکر شده هستند. بررسی دقیق‌تر نوع ارتباطات ذکر شده در این نظریه‌ها می‌تواند در پژوهش‌های بعدی مورد بررسی قرار گیرد.

ب) سطح تحلیل در تئوری‌های مربوط به نیازهای بنیادین یکی از وجوه تمایز رشته‌های علمی، سطح تحلیل غالب در آن رشته می‌باشد. فیزیکی‌دان غالباً در سطح اتم و حتی اجزاء کوچک‌تر از اتم و زیست‌شناس در سطح سلول یا ارگانیسم پژوهش می‌کند؛ این در حالی است که روانشناس در سطح فرد و جامعه‌شناس در سطح گروه‌های اجتماعی تحقیق می‌کند. بر همین اساس با بررسی تئوری مرتبط با نیازهای بنیادین انسان چهار سطح تحلیل برای نیازهای مطرح شده در این تئوری‌ها در نظر گرفته‌ایم:

۱. سطح نیازهای جسمی: در این سطح، نیازهایی قرار می‌گیرند که تفاوت

شکل ۳. مدل نیاز بنیادین ریشه‌ای

۴. مدل نیازهای مرتبط: این نوع متفاوت از ارتباط بین نیازها، به طور خاص برخلاف سایر مدل‌های دیگر نه از نوع نیازهای مستقل از هم، نه سلسله‌مراتبی و نه نیاز بنیادین ریشه‌ای می‌باشد. بلکه این نیازها همانند شکل ۴ دارای ارتباطاتی با یکدیگر هستند. البته ممکن است نظریه پرداز این ارتباط را بین کلیه مؤلفه‌های معرفی شده در تئوری خود قائل نباشد یا ارتباطات را یک طرفه یا دوطرفه در نظر بگیرد. در این نوع مدل، ارضاء یک نیاز ممکن است با ارضاء نیاز دیگری پیوند بخورد برای مثال در نظریه «شناختی - تجربه‌ای خود»^۲ مطرح شده توسط (اپستاین، ۱۹۷۳)، ارتباط بین

^۱. Terror management theory

^۲. Cognitive-experiential self-theory

اجتماعی است. نیازهای تعلق شامل ارتباط، دوست داشتن و صمیمیت جنسی در نظریه سلسله‌مراتبی مازلو در این سطح جای می‌گیرند. یافته‌ها حاکی از این است سطح تحلیل نیازهای روانی، وجه مشترک همه نظریه‌ها است و می‌توان علت استفاده از عنوان «نظریه نیازهای روانشناختی بنیادین» به جای «نظریه نیازهای بنیادین» را کانونی بودن این دسته از نیازها دانست. سطح تحلیل نیازهای جسمی علی‌رغم اهمیت بالا، در کانون توجه نظریات نیازها قرار نمی‌گیرند. با این حال در بعضی از نظریه‌ها نمایان شده است. همچنین سطح تحلیل نیازهای اجتماعی در اکثر نظریات نمایان شده است. قائل شدن به بعد «روح» انسان تنها در دو نظریه اتفاق افتاده است؛ هر چند نظریه‌های دیگری در باب «نیازهای معنوی» انسان وجود دارد که به‌طور خاص به این جنبه پرداخته‌اند.

ج) مقوله‌بندی در نظریه‌های نیازهای بنیادین

منظور از مقوله‌بندی نیازها، دسته‌بندی یا طبقه‌بندی کلی نیازهاست تا بتوان مؤلفه‌های آنها را به یک طبقه مشخص منتسب کرد؛ آشنایی با مقوله‌بندی‌های کلی معرفی شده از نیازها در هر نظریه، البته در صورت وجود، برای مثال مقوله‌بندی نیازهای کمبود و بهبود توسط مازلو یا نیازهای آشکار و پنهان موری، به ما کمک می‌کند تا با ویژگی‌های مشترک نیازهای یک طبقه آشنا شویم و به درک جامع‌تری از آنها دست یابیم. یافته‌ها نشان می‌دهد که کمتر از یک‌سوم نظریه‌ها اقدام به مقوله‌بندی نیازها نموده‌اند.

جدول ۲ نتیجه بررسی هر یک از نظریه‌های ارائه شده در جدول ۱ را از منظر سه متغیر تحلیل نشان می‌دهد. ما این جدول را به‌عنوان دستاورد عمده این پژوهش معرفی می‌کنیم.

عملکردی چندانی برای تأمین آنها در گونه‌های مختلف وجود ندارد. نیاز به غذا، آب، تنظیم دما، اکسیژن و دفع در این دسته جای می‌گیرند. نیازهایی که در صورت عدم تأمین، موجب آسیب جسمی و نهایتاً مرگ فرد می‌شود. برای مثال در تئوری مازلو، سطح اول یعنی نیازهای زیستی در این دسته قرار می‌گیرند.

۲. سطح نیازهای روانی: منظور از روان در این سطح، ذهن (در مقابل جسم و معادل کلمه Mind در انگلیسی می‌باشد. بیشتر نیازهای مطرح شده در نظریه‌های مربوطه در این سطح جای می‌گیرند و خاستگاه اصلی علم روانشناسی حل مسائل مرتبط با این سطح بوده است. اگرچه نیازهای این سطح در دنیای اجتماعی افراد قرار گرفته است؛ بدین معنی که متأثر و تأثیرگذار بر انسان‌های اطراف می‌باشد ولی آنها متأثر از جنبه‌های عملکردی فرد بوده که حتی در نبود روابط اجتماعی قابل درک و بررسی هستند. برای مثال نیازهای احترام و خودشکوفایی در نظریه مازلو یا نیاز استقلال و شایستگی در نظریه خودتعیین‌گری در این سطح قرار می‌گیرند.

۳. سطح نیازهای روحی: منظور از روح در این سطح معادل کلمه Soul در زبان انگلیسی است. بسیاری از روانشناسان انسان را مجموعه‌ای از جسم و روان (ذهن) می‌دانند و در این میان دسته اندکی بعد سومی در نظریه‌های خود فارغ از جسم و ذهن برای روح انسان قائل هستند. نظریه‌هایی که در آنها نیازهایی مرتبط با نیازهای معنویت، ارتباط با خدا، زندگی پس از مرگ، رستگاری در حیات اخروی مطرح می‌شود در این زمره قرار می‌گیرند.

۴. سطح نیازهای اجتماعی: این سطح، نیازهایی از فرد را مورد بررسی قرار می‌دهد که وابسته به قرارگیری فرد در یک محیط اجتماعی است. فرق اساسی این سطح با سطح نیازهای ذهنی، ضرورت وجود یک گروه

جدول ۲. بررسی تحلیلی نظریه‌های نیازهای بنیادین از حیث «ساختار نظریه»، «سطح تحلیل»، «مقوله‌بندی»

ردیف	نظریه پرداز	ساختار نظریه	سطح تحلیل	مقوله‌بندی‌های ارائه شده
۱	(مک‌دوگال، ۱۹۰۸)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	---
۲	(فروید، ۱۹۲۰)	مدل نیاز بنیادین ریشه‌ای (غریزه لذت‌جویی)	جسمی، روانی، اجتماعی	غرایز زندگی و غرایز مرگ (۱) نیازهای اولیه و نیازهای ثانویه (۲) نیازهای کانونی و نیازهای پراکنده (۳) نیازهای واکنشی و نیازهای خودجوش (۴) نیازهای آشکار و نیازهای پنهان
۳	(موری، ۱۹۳۸)	مدل نیازهای مرتبط	روانی، اجتماعی	نیازهایی که آدمی را بسوی دیگران می‌برند؛ نیازهایی که آدمی را علیه دیگران بر می‌انگیزند؛ نیازهایی که آدمی را از دیگران دور می‌سازند.
۴	(هورنای، ۱۹۴۲)	مجموعه نیازهای مستقل	روانی، اجتماعی	

ردیف	نظریه پرداز	ساختار نظریه	سطح تحلیل	مقوله‌بندی‌های ارائه شده
۵	(مازلو، ۱۹۴۳)	مدل سلسله‌مراتبی	جسمی، روانی، اجتماعی	(۱) نیازهای کمبود و نیازهای بهبود (۲) نیازهای عالی و نیازهای پست
۶	(مالینوفسکی، ۱۹۴۴)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی	---
۷	(فرانکل، ۱۹۴۶)	مجموعه نیازهای مستقل	روانی، روحی	---
۸	(مک کللند و همکاران، ۱۹۵۳)	مجموعه نیازهای مستقل	روانی، اجتماعی	---
۹	(فروم، ۱۹۵۵)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی، روحی	نیازهای اولیه و نیازهای ثانویه
۱۰	(لیتون، ۱۹۵۹)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	---
۱۱	(مک‌گریگور، ۱۹۶۰)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	---
۱۲	(هندرسون، ۱۹۶۴)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	---
۱۳	(آلدرفر، ۱۹۶۹)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	---
۱۴	(مازلو، ۱۹۷۰)	مدل سلسله‌مراتبی	روانی	---
۱۵	(مازلو، ۱۹۷۱)	مجموعه نیازهای مستقل	روانی، اجتماعی	---
۱۶	(اورم و همکاران، ۱۹۵۵)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	نیازهای خودمراقبتی همگانی، نیازهای خودمراقبتی تکاملی، نیازهای خودمراقبتی در زمان انحراف از سلامتی.
۱۷	(راتر و همکاران ۱۹۷۲)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	---
۱۸	(اپستاین، ۱۹۷۳)	مدل نیازهای مرتبط	روانی، اجتماعی	---
۱۹	(کامنتزکی، ۱۹۸۱)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	زیستی (شامل تعادل انرژی و تجدید انرژی)، زیست - روانی، روانشناختی، فرهنگی - اجتماعی
۲۰	(دویال و گوف، ۱۹۸۴)	مدل نیازهای مرتبط	جسمی، روانی، اجتماعی	نیازهای اساسی، پیش‌شرط‌ها، ارضاکنده‌ها
۲۱	(دسی و رایان، ۱۹۸۴)	مجموعه نیازهای مستقل	روانی، اجتماعی	---
۲۲	(گرینبرگ و همکاران، ۱۹۸۶)	مدل نیاز بنیادین ریشه‌ای (حفظ بقاء)	جسمی، روانی	انگیزه‌های مستقیم، انگیزه‌های دفاعی نمادین، تمایلات خودگستر
۲۳	(ریف، ۱۹۸۹)	مجموعه نیازهای مستقل	روانی، اجتماعی	---
۲۴	(گیبل، ۱۹۹۰)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	---
۲۵	(مکس نیف و همکاران، ۱۹۹۲)	مدل نیازهای مرتبط	جسمی، روانی، اجتماعی	---
۲۶	(استیونز و فیسک، ۱۹۹۵)	مدل نیاز بنیادین ریشه‌ای (تعلق)	روانی، اجتماعی	---
۲۷	(گلاس، ۱۹۹۹)	مجموعه نیازهای مستقل	روانی، اجتماعی	---
۲۸	(شلدون و همکاران، ۲۰۰۱)	مجموعه نیازهای مستقل	روانی، اجتماعی	---
۲۹	(ریس، ۲۰۰۴)	مجموعه نیازهای مستقل	جسمی، روانی، اجتماعی	---

بحث و نتیجه‌گیری

نیازهای روانشناختی بنیادین در کنار سایر مفاهیم روانشناسی همچون نگرش، شخصیت، احساسات، ارزش‌ها، اهداف و... پاسخی برای چرایی رفتار انسان‌ها هستند؛ با این تفاوت که غالباً از آنها به‌عنوان درونی‌ترین لایه‌های علل رفتاری افراد یاد می‌شود. مفهوم «نیاز روانشناختی بنیادین» با گذر از روانشناسی انسان‌گرا، امروزه در روانشناسی مثبت‌گرا با مفهوم «رشد» عجین شده است و تحقق آنها به‌عنوان منبعی برای ایجاد احساسات مثبت قلمداد می‌شود. تاکنون نظریه‌های متعددی از نیازهای روانشناختی بنیادین انسان‌ها ارائه شده است و هریک با ساختار، سطح تحلیل و بعضاً مقوله‌بندی خاصی ارائه شده است.

لازمه بکارگیری نظریه‌های نیازهای روانشناختی برای حل مسائل مربوط به حوزه روانشناسی و یا سایر حوزه‌ها، درک مفهوم «نیاز روانشناختی بنیادین»، شناخت کلیه نظریه‌های مربوطه و فهم ساختار این نظریه‌ها می‌باشد. لذا این پژوهش با ارائه فهرست کاملی از نظریه‌ها به همراه معرفی خاستگاه نظریه و مؤلفه‌های موجود در آن، آشنایی اولیه محقق با این نظریه‌ها را فراهم خواهد نمود و پس از آن فهم تفاوت‌های ساختاری، سطح تحلیل و مقوله‌بندی‌های این نظریه‌ها در درک شباهت‌ها و اختلافات نظریه‌ها و مؤلفه‌های آنها کمک خواهد کرد. برای مثال «نیاز تعلق» که در مدل سلسله‌مراتبی مازلو (۱۹۴۳) معرفی شده است باید متفاوت از نیاز «تعلق» که استیونز و فیسک (۱۹۹۵) در نظریه خود به‌عنوان نیاز ریشه‌ای

مطرح می‌کنند یا نیاز تعلق (ارتباط) که دسی و رایان (۱۹۸۵) به‌عنوان نیاز مستقل در نظریه خودتعیین‌گری معرفی می‌کنند درک شود. یا قائل بودن به بعد «روح» برای انسان به عنوان بعدی مجزا از جسم و روان، نظریه‌ای متفاوت از سایرین را خلق می‌کند و همچنین مقوله‌های ارائه شده در پاره‌ای از نظریه‌ها منجر به درک شباهت‌های نیازهای ارائه شده در آن طبقه می‌شود. نهایتاً در نظر گرفتن مجموعه این مسائل به پژوهشگران کمک می‌کند که برای حل مسائل مربوط به حوزه مطالعاتی خود، معیار درستی برای اتخاذ رویکردی روانشناختی و مشخصاً «نیازهای روانشناختی بنیادین» و سپس انتخاب نظریه‌های مناسب داشته باشند.

البته باید توجه داشت که اساساً، در مفهوم «نیاز» و یا مفاهیم مشابهی چون «خواسته»، «انگیزه» و «ارزش» که ماهیتاً انتزاعی هستند، هیچ‌گاه نمی‌توان برای رسیدن به یک تعریف مشخص و دقیق به اجماع رسید. همواره برداشت محققین از مفهوم نیاز متفاوت بوده است. آیا نیازها، از فرد خارج می‌شوند یا ورودی‌های تجربی مورد نیازی هستند که به فرد وارد می‌شوند؟ همچنین توافق اندکی بر روی معیارهای شناسایی نیازهای روانشناختی وجود داشته است؛ و اینکه مشخص نیست نیازهای روانشناختی از کجا می‌آیند! میزان ذاتی بودن یا اکتسابی بودن آنها همواره جای بحث بوده است، همچنین میزان جهان‌شمول بودن آنها نیز بعضاً مورد نقد قرار گرفته است.

مسائل اشاره شده سبب شده است تا برداشت‌ها از «نیازهای روانشناختی بنیادین» در منابع مختلف، تفاوت داشته باشد و بعضاً تحت عناوین مختلفی ارائه شوند. در پژوهش حاضر مهمترین محدودیت، وجود ابهام در معیار قرارگیری یک نظریه در فهرست نهایی بوده است. دو منبع اول در این فهرست، به پژوهش‌های مک‌دوگال و فروید اشاره دارد که با معرفی مفهوم «غرایز انسانی» پایه‌گذار مفهوم «نیاز» بوده‌اند. همچنین در پژوهش‌های ریف (۱۹۸۹) و ریس (۲۰۰۴) به ترتیب از مفاهیم «ابعاد به‌زیستی» و «تمایلات اساسی» به‌جای «نیاز روانشناختی» استفاده شده است و مابقی پژوهش‌ها مستقیماً از مفهوم «نیاز» استفاده کرده‌اند. ملاک ما برای انتخاب هر نظریه، شناخته شدن آن نظریه در منابع دیگر به عنوان یک نظریه نیاز روانشناختی و ارائه مولفه‌هایی از نیازهای روانشناختی بوده است. به‌دست آوردن معیارهای دقیق‌تر برای این که یک نیاز، نیاز روانشناسی بنیادین قلمداد شود و یک نظریه در زمره نظریه‌های نیازهای روانشناختی بنیادین

قرار گیرد می‌تواند در پژوهش‌های آتی مورد بررسی قرار گیرد. همچنین استفاده از روش فرانظریه دارای محدودیت‌هایی است. اولاً، هیچ چارچوب علمی شناخته شده‌ای وجود ندارد که بتوانیم براساس آن این روش را قضاوت کنیم؛ ثانیاً برداشت‌ها و تعاریف متعددی از آن ارائه شده است که استفاده از آن را با ابهاماتی روبرو می‌کند و ثالثاً هنوز روش‌های اجرایی مشخصی همچون روش هفت مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) که برای انجام پژوهش‌های فراترکیب استفاده می‌شود در فرانظریه معرفی نشده‌اند و نهایتاً اینکه پژوهش‌های بسیار کمی، چه در باب موضوع فرانظریه و چه در استفاده از آن صورت گرفته است. بلوغ هرچه بیشتر فرانظریه و رفع محدودیت‌های اشاره شده می‌تواند به کارگیری آن در فرامطالعات را تسهیل و نتایج ارزشمندی به ارمغان آورد.

توجه به این نکته ضروری است که ما در این پژوهش رویکردی واکاوانه برای درک و تحلیل عناصر سازنده نظریه‌های «نیازهای بنیادین روانشناختی» در پیش گرفتیم و از میان سه نوع فرانظریه معرفی شده توسط ریتزر (۲۰۰۷) قائل به رویکرد دوم یعنی فهم عناصر موجود در این نظریه‌ها از طریق تحلیل ساختار آنها بوده‌ایم. در حالی که فرانظریه نوع اول ریتزر که به درک زمینه‌های ایجاد نظریه اشاره دارد و استفاده از اشکال مختلف تحلیل، نظیر تحلیل تاریخی، تحلیل مقایسه‌ای و تحلیل محتوا را برای درک عمیق نظریه پیشنهاد می‌دهد (بوستانی و همکاران، ۱۳۹۷) می‌تواند مبنایی برای پژوهش‌های آتی قرار بگیرد. علاوه بر این پس از استفاده از فرانظریه‌های نوع اول و نوع دوم استفاده از رویکرد تلفیقی برای تجمیع این نظریه‌ها می‌تواند پایه‌ای برای خلق نظریه‌ای جدید در باب نیازهای روانشناختی انسان باشد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده چهارم در رشته مدیریت فناوری اطلاعات در دانشکده مدیریت دانشگاه تهران با کد فعالیت ۱۰۷۵۱۰ و تاریخ تصویب پروپوزال ۱۳۹۷/۰۱/۲۶ است.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: نویسنده چهارم محقق اصلی این پژوهش است. نویسنده اول استاد راهنما و نویسندگان دوم و سوم اساتید مشاور رساله هستند.

تضاد منافع: نویسندگان هیچ تضاد منافی در رابطه با این پژوهش اعلام نمی‌نمایند.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاور این پژوهش تشکر و قدردانی می‌گردد.

References

- Alderfer, C. P. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. *Organizational behavior and human performance*, 4(2), 142-175. [Link]
- Boostani, M., Pooladi, K., & Ttavasol, M. (2019). Meat-theory as a tool for understanding. *Contemporary Political Studies*, 9(4), 21-36. doi: 10.30465/cps.2019.3531. (Persian). [Link]
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior: Springer Science & Business Media. [Link]
- Dervin, B. (1999). On studying information seeking methodologically: the implications of connecting metatheory to method. *Information Processing & Management*, 35(6), 727-750. [Link]
- Doyal, L., & Gough, I. (1984). A theory of human needs. *Critical Social Policy*, 4(10), 6-38. [Link]
- El Nagar, S. M. M. K. (2015). *An investigation to the fulfillment of human needs in Cairo's Gated Communities*. (Doctoral dissertation, Arab Academy for science and Technology). [Link]
- Elsbach, K. D., & Pieper, T. M. (2019). How psychological needs motivate family firm identifications and identifiers: A framework and future research agenda. *Journal of Family Business Strategy*, 10(3), 100289. [Link]
- Epstein, S. (1973). The self-concept revisited: Or a theory of a theory. *American psychologist*, 28(5), 404. [Link]
- Glasser, W. (1999). *Choice theory: A new psychology of personal freedom*: HarperPerennial. [Link]
- Greenberg, J., Pyszczynski, T., & Solomon, S. (1986). The causes and consequences of a need for self-esteem: A terror management theory. In *Public self and private self* (pp. 189-212). Springer, New York, NY. [Link]
- Hasani B. T. (2011). The nature of man and his transcendent needs from the Victor Frankl's viewpoint. *Psychology and Religion*, 3(4), 5-32. (Persian). [Link]
- Heidari, A., Ghorbani, N., & Pourhosein, R. (2018). The Relationship Between Attachment Style and Life Satisfaction: The Mediating Role of Basic Psychological Needs Satisfaction. *Journal Of Psychological Science*, 17(70), 643-650. (Persian). [Link]
- Henderson, V. (1964). *The nature of nursing*. The American journal of nursing, 62-68. [Link]
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (2012). *Management of organizational behavior: Utilizing human resources* (10th Edition ed.): Academy of Management Briarcliff Manor, NY 10510. [Link]
- Houghton, D., Pressey, A., & Istanbuluoglu, D. (2020). Who needs social networking? An empirical enquiry into the capability of Facebook to meet human needs and satisfaction with life. *Computers in Human Behavior*, 104, 106153. [Link]
- Jani, J., & Reisch, M. (2011). Common human needs, uncommon solutions: Applying a critical framework to perspectives on human behavior. *Families in society*, 92(1), 13-20. [Link]
- Kakar, A. K. (2018). How does the value provided by a software product and users' psychological needs interact to impact user loyalty. *Information and Software Technology*, 97, 135-145. [Link]
- Kamenetzky, M. (1981). The economics of the satisfaction of needs. *Human Systems Management*, 2(2), 101-111. [Link]
- Maaref, m., Rezaeian, H., khosravi, z., & Baneshi, A. (2019). Development and validation of the couple's basic needs assessment scale. *Journal Of Psychological Science*, 18(79), 773-784. (Persian). [Link]
- MacGregor, D. (1960). *The human side of enterprise* (Vol. 21): New York McGraw- Hill. [Link]
- Mamonov, S., & Koufaris, M. (2020). Fulfillment of higher-order psychological needs through technology: The case of smart thermostats. *International Journal of Information Management*, 52, 102091. [Link]
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological review*, 50(4), 370. [Link]
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. [Link]
- Maslow, A. H. (1971). *The farther reaches of human nature*: Arkana/Penguin Books. [Link]
- Max-Neef, M. (2017). Development and human needs Development Ethics (pp. 169-186): Routledge. [Link]
- Mirzaei Fandokht, O., Dortaj, F., Saadipour, E., Ebrahimi Ghavam, S., & Delavar, A. (2020). The relationship between autonomy supportive environmental and academic well-being: the mediating role of basic psychological needs. *Journal Of Psychological Science*, 19(87), 299-311. doi: 10.29252/psychosci.19.87.299. (Persian). [Link]
- McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A., & Lowell, E. L. (1953). Century psychology series. *The achievement motive*. Appleton-Century-Crofts. [Link]

- Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality: A clinical and experimental study of fifty men of college age*. [\[Link\]](#)
- Paterson, B. L., Thorne, S. E., Canam, C., & Jillings, C. (2001). *Meta-study of qualitative health research: A practical guide to meta-analysis and meta-synthesis* (Vol. 3). Sage. [\[Link\]](#)
- Pickett, S. T., Meiners, S. J., & Cadenasso, M. L. (2011). Domain and propositions of succession theory. *Theory of ecology*, 185-218. [\[Link\]](#)
- Pittman, T. S., & Zeigler, K. R. (2007). Basic human needs. *Social psychology: Handbook of basic principles*, 2, 473-489. [\[Link\]](#)
- Reiss, S. (2004). Multifaceted nature of intrinsic motivation: The theory of 16 basic desires. *Review of general psychology*, 8(3), 179. [\[Link\]](#)
- Ritzer, G. (1988). Sociological metatheory: a defense of a subfield by a delineation of its parameters. *Sociological Theory*, 6(2), 187-200. [\[Link\]](#)
- Ritzer, G. (2007). Metatheory. *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. [\[Link\]](#)
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2017). *Organizational behavior* (17th Edition ed.): Pearson Education Limited. [\[Link\]](#)
- Rotter, J. B., Chance, J. E., & Phares, E. J. (1972). *Applications of a social learning theory of personality*. [\[Link\]](#)
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of personality and social psychology*, 57(6), 1069. [\[Link\]](#)
- Sandelowski, M., Barroso, J., & Voils, C. I. (2007). Using qualitative metasummary to synthesize qualitative and quantitative descriptive findings. *Research in nursing & health*, 30(1), 99-111. [\[Link\]](#)
- Sheldon, K. M., Elliot, A. J., Kim, Y., & Kasser, T. (2001). What is satisfying about satisfying events? Testing 10 candidate psychological needs. *Journal of personality and social psychology*, 80(2), 325. [\[Link\]](#)
- Silva, M. (2015). A systematic review of Foresight in Project Management literature. *Procedia Computer Science*, 64, 792-799. [\[Link\]](#)
- Stevens, L. E., & Fiske, S. T. (1995). Motivation and cognition in social life: A social survival perspective. *Social cognition*, 13(3), 189-214. [\[Link\]](#)
- Sun, Z., Ji, Z., Zhang, P., Chen, C., Qian, X., Du, X., & Wan, Q. (2017). Automatic labeling of mobile apps by the type of psychological needs they satisfy. *Telematics and Informatics*, 34(5), 767-778. [\[Link\]](#)
- Swedberg, R. (2005). Can there be a sociological concept of interest? *Theory and Society*, 34(4), 359-390. [\[Link\]](#)
- Walker, L. O., & Avant, K. C. (2005). *Strategies for theory construction in nursing*. [\[Link\]](#)
- Wallis, S. (2010). Toward a science of metatheory. *Integral Review: A Transdisciplinary and Transcultural Journal for New Thought, Research, and Praxis*, 6(3). [\[Link\]](#)
- Wiggins, D. (1998). *Needs, values, truth: Essays in the philosophy of value* (Vol. 6): Oxford University Press. [\[Link\]](#)